

Voloshina V. V., Backa U. V. The specifics of individual value orientations adolescence. In the article the essence of value orientation in adolescence. In the article the essence of value orientation in adolescence.

Values – the most effective psychological mechanism of regulation of individual behavior, confirming the sustainability of mental properties. Values determined by assigning individual spiritual potential of society, the transformation of cultural values in the incentives and motives. They zorientovuyut activities and individual behavior. Values are specific psychological formations that are hierarchical in nature and include personality structure as its components.

System of value orientations has layered structure. Top of values associated with the ideals and life goals of the individual. System of value orientations is nothing quite orderly and stable, it is contradictory and dynamic reflects a basic, essential, pivotal personality change interdependence with the world and changing the current, fleeting, to a certain extent random situations.

Values are an important component of personality structure, they seemed summarized all the experience gained in its individual personality development. This understanding enables value orientations and explain empirically study the orientation of the individual at any time of life.

Keywords: teenager, values, values, development, social adaptation.

Відомості про авторів:

Волошина Валентина Віталіївна – доктор психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та консультативної психології факультету психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна;

Бакка Юлія Валеріївна – практичний психолог спеціалізованої школи з поглибленим вивченням англійської мови № 264 м. Києва, магістр.

Information about the authors:

Voloshyna Valentina V. – Doctor of Psychology, assistant professor of theoretical psychology and counseling psychology department of the National Pedagogical University named after Dragomanov, m. Kyiv, Ukraine;

Bakka Yulia V. – practical psychologist specialized school with advanced study of English Kyiv number 264, mahistr.

Статтю подано до друку 22.06.2017.

УДК 159.942:177.61

© Н. І. Бігун, А. А. Антонова, 2017

Н. І. Бігун, А. А. Антонова (м. Київ)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЧУТТЯ ЗАКОХАНОСТІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНА

Любов довго терпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить! Ніколи любов не перестане! Хоч пророцтва й існують, та припиняться, хоч мови існують, замовкнуть, хоч існує знання, та скасується.

Перше послання апостола Павла до Коринтян 13:4-14:5

Бігун Н. І., Антонова А. А. Теоретичні засади дослідження почуття закоханості як психологічного феномена. Стаття присвячена проблемі дослідження кохання та закоханості

як психологічних феноменів. Автори акцентують увагу на розмежуванні цих понять і їх науковому вивченні; зауважують на тому, що інтерес людства до теми кохання має глибоке коріння та тривалу історію спроб осмислити, пізнати цей феномен. Ставлення до нього далеко неоднозначне, навіть дихотомічне: від заперечення самого факту існування кохання до його піднесення та возвеличення, як однієї з найвищих чеснот людини, сенсу її життя. Дослідженню феномена закоханості присвячено значну кількість публікацій, але досі він залишається предметом гострих дискусій філософів, психологів, соціологів, педагогів. У статті представлено різні підходи до розуміння феномена «кохання», «закоханості»; здійснено огляд тлумачень «кохання», «закоханості» у філософських, психологічних, етичних словниках; охарактеризовано деякі психологічні аспекти кохання.

Авторами обґрунтовано актуальність проблеми «кохання», «закоханості» як предмету наукового пошуку; вказано на те, що довгий час науковці обходили своєю увагою тему кохання, вважаючи її позбавленою предмету наукового пошуку. Та і саме поняття «кохання» вважалося як надто абстрактне, відносне, невизначене. Зокрема, психологи не так давно звернули увагу на кохання як об'єкт наукового дослідження. Здійснено теоретичний аналіз феномена закоханості на основі огляду особливостей його презентації у міфології, релігії, працях філософів і психологів; прослідковано хронологію ставлення до кохання як багатоаспектного явища, що пронизує різні сторони життя людини.

Ключові слова: закоханість, кохання, почуття, переживання, емоції, особистість, цінності, потреби, потяги, психологічний феномен, емоційна сфера, психологічні аспекти кохання.

Постановка проблеми. Інтерес людства до теми кохання має глибоке коріння та тривалу історію спроб осмислити, пізнати цей феномен. Ставлення до нього далеко неоднозначне, навіть біполярне: від заперечення самого факту існування кохання до його піднесення та возвеличення як однієї з найвищих чеснот людини, сенсу її життя. Довгий час науковці обходили своєю увагою тему кохання, вважаючи її позбавленою предмету наукового пошуку. Та і саме поняття «кохання» вважалося надто абстрактним, відносним, невизначеним. Зокрема, психологи не так давно звернули увагу на кохання як об'єкт наукового дослідження. Перші експериментальні дослідження любові припадають на другу половину ХХ століття.

Аналіз наукових досліджень. Різноманітні аспекти феномена «кохання», «закоханості» представлено у міфології, релігії, працях з філософії, етики та психології. Зокрема, до теми кохання і закоханості не залишилися байдужими як психологи-класики, так і сучасні дослідники вітчизняні та зарубіжні (В. Альбісетті, А. Бичко, М. Варій, Л. Гармаш, О. Забужко, М. Пек, Р. Стернберг, В. Татенко, З. Фрейд, Е. Фромм, Е. Хетфілд, О. Чабан та ін.). Так, З. Фрейд акцентував увагу на сексуальності любовних стосунків, Е. Фромм на здатності людини кохати (любити), Р. Стернберг на когнітивних та поведінкових складових любові, С. Рубінштейн – ціннісно-смыслових.

Метою статті є окреслення теоретичних засад дослідження кохання та закоханості як психологічних феноменів.

Виклад основного матеріалу та результати досліджень. Одну з найбільш давніх згадок про кохання, яка сягає сорок три століття у минуле, знаходимо в пантеоні шумерської цивілізації. Шумери поклонялися богині Іннана (Іштар), яку вважали покровителькою родючості й кохання. Цікаво, що постать Іштар така ж неоднозначна, як і неоднозначне ставлення людей до кохання: вона одночасно богиня війни та дітонародження, може бути сповненою любові і підступною, зрадливою, непостійною [3]. Очевидно, що давні шумери наділяли своє божество тими недоліками і чеснотами, які вбачали у людських взаємостосунках.

В пантеоні древніх греків уособленням кохання є богиня Афродіта та її син Ерос. В Афінах до Афродіти зверталися як до покровительки закоханих, шлюбу, сімейного щастя. Сила авторитету, котрим вона була наділена з-поміж інших богів пантеону відображена в своєрідному культі Афродіти, який панував у мистецтві древньої Греції та Риму. У космогонічній міфології Ерос згадується серед богів-творців Всесвіту. В більш пізніх міфах він постає сином Афродіти та Зевса, символом еротизму, пристрасті, тілесного начала, життєвої сили [7]. В такій персоніфікації вбачається розмежування древніми греками любові духовної, емоційної і тілесної.

Любов посідає центральне місце в християнстві. «Хто не любить, той Бога не пізнав, бо Бог є любов!», - знаходимо у першому посланні Іоанна [1, с.1342]. І знову в Іоанна – «А над усім тим зодягніться в любов, що вона союз досконалости!» (Колосянам 3:14). В першому посланні Петра 4:8 читаємо: «Найперше майте щиру любов один до одного, бо любов покриває багато гріхів!» [1, с. 1335]. Майже в усіх книгах Нового Заповіту йдеться про любов. І, нарешті, головний моральний закон християнина у Євангелії від Іоанна (Римлянам 13:8-10): «Бо заповіді: Не чини перелюбу, Не вбивай, Не кради, Не свідкуй неправдиво, Не пожадай що у ближнього твого, – вони містяться всі в цьому слові: Люби свого ближнього, як самого себе!» [1, с.1187]. Як бачимо, в християнстві розуміння любові багатоаспектне, різнорівневе, трансцендентне. Воно виходить за межі сфери міжособистісних стосунків, тілесності, людського розуміння закону і сягає рівня основоположного закону Буття Всесвіту. Християнська позиція любові пропонує людині піднятися над інтересами власного Я заради любові до ближнього та Бога.

«Кохання», «любов», «закоханість» - усі ці поняття застосовуються в науковій полеміці, щоденному спілкуванні, мистецтві для позначення широкого кола почуттів, емоцій, ставлень, поведінки тощо. Часто їх вживають по відношенню до протилежних і суперечливих явищ, феноменів, що провокує термінологічну плутанину та різноманітні непорозуміння. Тому важливо зважати на необхідність розмежування та науково і стилістично коректного використання цих категорій.

В українській мові для позначення досліджуваного нами феномену є два синонімічні слова (поняття) – «любов» і «кохання». Поняття любові більш широке, оскільки відображає прихильне ставлення людини до різних явищ, феноменів, об'єктів. Наприклад, ми говоримо про любов як кохання між чоловіком і жінкою, про любов материнську чи батьківську, любов дитини до батьків, любов до батьківщини, природи тощо. До поняття «кохання», як правило, звертаються коли йдеться про прихильні інтимно-особистісні стосунки. В академічному тлумачному словнику української мови кохання визначається як «почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі»; любов – і як «почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі», і як «почуття глибокої сердечної прив'язаності до кого-, чого-небудь», «глибока повага, шанобливе ставлення до людини», «глибока приязнь, викликана родинними зв'язками», «внутрішній, духовний потяг до чого-небудь», «пристрасть до чого-небудь» [8, с. 313].

У цьому ж словнику запропоновано таке тлумачення поняття «закоханість»: «Стан за значенням «закоханій»... Який кохає кого-небудь, закохався..., виражає кохання, захопленість..., захоплений, зачарований чимсь, кохається в чому-небудь» [8, с. 161].

Автори філософських словників переважно акцентують увагу на понятті «любов». Так, у словнику за редакцією В.І. Шинкарука знаходимо: «любов – екзистенціал людського буття, який окреслює найглибше відчуття повноти особистісного буття і переживання цілісності у з'єднанні з іншою особистістю та світом. Саме в любові найбільшою мірою проявляється принципова відкритість буття людини, що знаменує вихід за межі буденних та граничних ситуацій у

метаграчине буття» [9, с. 348]. Тут також акцентовано на тому, що в українській мові для позначення любові використовується кілька понять. У їх вживанні прослідковується певна ієрархія: слова «закоханість», «кохання», «милість» використовуються тоді, коли йдеться про часові обмеження, конечність почуття; у слові «любов» відображено вічне «почуття-цілісність» [9].

А.А. Гусейнов та І.С. Кон, у словнику з етики, зазначили, що любов – це почуття, якому складно дати формальне визначення. У відносинах між людьми любов характеризується вищим емоційно-духовним напруженням та оснований на відкритті максимальної цінності конкретної людини. Вона не скута навіть моральними оцінками, і цим відрізняється від дружби. Люблять не «тому, що», а «не дивлячись ні на що» [2].

У психологічному словнику за редакцією А.В. Петровського, М.Г. Ярошевського, любов визначено як:

- «висока ступінь емоційно позитивного ставлення, що виділяє його об'єкт серед інших і поміщає в центр життєвих потреб та інтересів суб'єкта (Любов до батьківщини, до матері, до дітей, до музики і т.д.);
- інтенсивне, напружене і відносно стійке відчуття суб'єкта, обумовлене сексуальними потребами, що виражається в соціально сформованому прагненні бути своїми особистісно значущими рисами з максимальною повнотою представленим у життєдіяльності іншого таким чином, щоб пробуджувати в нього потребу у відповідному почутті тієї ж інтенсивності, напруженості і стійкості» [6, с.198].

На думку А.В. Петровського, М.Г. Ярошевського, любов у своїх інтимних психологічних характеристиках є суспільно та історично обумовленим почуттям, яке своєрідно відображає соціальні відносини і особливості культури, відіграє роль моральної основи взаємин в інституті сім'ї. Любов (кохання) відіграє велику роль у формуванні особистості, становленні «Я-концепції»; фрустрація потреби в коханні (любві) призводить до погіршення соматичного та психічного стану людини [6].

І філософи, і психологи часто сходяться на тому, що складно дати чітке визначення поняттям «любов», «кохання», «закоханість», їх розмежувати та конкретизувати. В оксфордському тлумачному словнику з психології йдеться: «психологи, можливо, вчинили б мудро, якби відмовилися від аналізу цього терміну та віддали його поетам» [6]. Однак, попри термінологічну плутанину мислителі ще з Античних часів і до сьогодні роблять спроби класифікувати різні види любові. Найчастіше виділяють любов еротичну (тілесну, пов'язану із сексуальним збудженням), платонічну (позбавлену сексуальних контактів), любов до себе, надеротичну любов (виходить за межі егоїзму люблячої пари, складає екзистенційний фундамент любові до ближнього, позбавлена невротичних та інфантильних деформацій) [9].

Одним з перших серед психологів до теми кохання звернувся З. Фрейд. Він не стільки акцентувався на питанні різновидів любові, скільки на аналізі її ролі у психічному розвитку людини. Фундатор психоаналізу розглядав любов переважно як феномен сексуальності, прояв лібідо, який є основним рушієм розвитку особистості [10].

У класифікації Е. Фромма виокремлено братерську любов (відображає принципову здатність любити іншу людину на рівноправних умовах, проявляти турботу, повагу, допомагати), материнську любов (жертвна любов матері, що передбачає безумовне прийняття дитини, задоволення її потреб, сприяння становленню дитини як автономної повноцінної особистості), любов до себе (в здоровій, позбавленій егоїзму любові до себе проявляється здатність людини до любові як такої: хто не може любити себе, не здатен полюбити іншого), любов до Бога (релігійна, за характером, любов, яка започаткована в особистісному прагненні

подолати відчуженість і досягти цілісності), еротична любов (проявляється у прагненні до повного злиття та єдності з іншою людиною).

Е. Фромм наголошував на розмежуванні еротичної любові та закоханості. Останню він порівнював зі станом ілюзії кохання, який базується на раптовому, короточасному, сильному сексуальному бажанні, що призводить лише до руйнування фізичного бар'єру між двома людьми, залишаючи бар'єр психологічний. Таким чином виникає ілюзорне відчуття «близькості» сексуального партнера, яке швидко згасає і має мало шансів на те, аби перерости у справжнє кохання [11]. Коли новий об'єкт кохання стає «близьким», знову наступає сильне почуття закоханості, яке поступово згасає і призводить до пошуку нового завоювання, що супроводжується сексуальним бажанням. Саме тому вчений вважав закоханість однією з форм псевдокохання. За Е. Фроммом, кохання може спонукати до сексуального бажання, але у ньому немає прагнення підкоряти, воно сповнене ніжності [11].

На думку американської дослідниці Е. Хатфілд та її колег, «закоханість» є синонімічним поняттям «пристрасної любові», яка являє собою стан інтенсивного, майже одержимого, нав'язливого (*obsessive element*) прагнення до союзу з іншим [4].

Р. Стернберг, також американський психолог-дослідник, вважав, що кохання включає три провідних компоненти – інтимність, пристрасть, рішення/зобов'язання. Він запропонував таку систематику любовних стосунків: симпатія, «пусте» кохання, романтичне кохання, товариське кохання, сліпе кохання, досконале кохання, пристрасне кохання [12].

М. Пек у книзі «Непроторена дорога. Нова психологія любові, традиційних цінностей і духовного розвитку» обґрунтував думку про те, що серед усіх помилок в розумінні кохання, найпоширенішою є ототожнення його із закоханістю. Насправді, закоханість суб'єктивно переживається так само яскраво, як і кохання; почуття закоханого теж виражаються словами «Я її (його) люблю», але це два зовсім різних почуття. Закоханість являє собою специфічне, сексуально орієнтоване переживання. Адже люди не закохуються у своїх батьків, дітей, хоча можуть сильно їх любити; не закохуються в представників однієї з ними статі (за винятком гомосексуалістів), хоча можуть бути відданими друзям і піклуватися про них. Люди, на думку автора, закохуються лише тоді, коли це сексуально мотивовано, і не завжди усвідомлено. Закоханість не може тривати вічно, вона швидкоплинна, цей стан з часом проходить. Людина не обов'язково перестає любити іншого (об'єкт закоханості), просто зникає бурхливе почуття до нього [5].

Суть феномена закоханість, на думку М. Пек, полягає у тому, що руйнуються кордони «Его», дві закоханих особистості ніби поєднуються в одну і це почуття переживається як екстаз. Проте згодом під натиском щоденних проблем «Его» заявляє про себе. В цей момент закоханий починає розуміти, що він повністю не належить об'єкту симпатій, в якого є власні інтереси, бажання, звички, смаки, і саме тоді розпочинається або знищення усіх попередніх стосунків, або ж довготривала праця над справжнім коханням. Пек приходиться до висновку, що закоханість – це обман, який гени роблять з розумом людини, щоб заманити її в пастку одруження [5].

Висновки. Аналіз особливостей презентації феномена «закоханості» в міфології, релігії, працях філософів і психологів дає підстави для висновку про складність і неоднозначність його наукового розуміння. На сьогодні існують різні підходи до осмислення «кохання» і «закоханості», їх розмежування, тлумачення, аналізу. Тривала історія вивчення та розмаїття концептуальних підходів у пізнанні феноменів «кохання», «закоханості» свідчать про невичерпність їх актуальності для людства в усі часи і всі епохи.

P.S. Нову заповідь Я вам даю: Любіть один одного! Як Я вас полюбив, так любіть один одного й ви! (Євангеліє від Іоанна 13:34).

Література

1. *Біблія*. Книги Священного Писання Ветхого и Нового Завета в современном русском переводе. / Под ред. М.П. Кулакова и М.М. Кулакова (Серия «Современная библеистика»). – М.: Издательство ББИ, 2015. – 1856 с.
2. *Кон И.С.* Словарь по этике / Под ред. А.А. Гусейнова и И.С. Кона. – 6-е изд., М.: Политиздат, 1989. – 447 с.
3. *Крамер С.* Шумеры. Первая цивилизация на Земле / Самюэль Крамер; перев. с англ. А.В.Милосердовой. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2002. – 384 с.
4. *Майерс Д.* Социальная психология / Д. Майерс. – СПб.: Прайм-Еврознак, 2002. – 502с.
5. *Пек Морган Скотт.* Непроторённая дорога: новая психология любви, традиционных ценностей и духовного развития / Морган Скотт Пек; перев. В.Трилиса. – К.: "София", 1999. – 317 с.
6. *Психологический словарь* / Под общ. ред. А.В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
7. *Словник античної мітології* / Упоряд. Козовик І.Я., Пономарів О.Д. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2006. – 312с.
8. *Словник української мови: в 11 томах.* – Том 4. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1973. – 564 с.
9. *Філософський словник* / За ред. В.І.Шинкарука. – 2. вид. І доп. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1986. – 800 с.
10. *Фрейд З.* Психология бессознательного: сб. произв. / З. Фрейд; сост. ред. М.Г. Ярошевский. – М.: Просвещение, 1990. – 448 с.
11. *Фромм Э.* Искусство любить. Исследование природы любви / Э. Фромм; перев. Л. А. Чернышёвой. – Москва: Педагогика, 1990. – 160 с.
12. *Robert J. Sternberg*, «A Triangular Theory of Love», in H. T. Reis/ C. E. Rusbult eds., *Close Relationships* (2004) p. 258

Транслітераційний переклад літературних джерел

1. *Bibliya*. Knigi Svyaschennogo Pisaniya Vethogo i Novogo Zaveta v sovremennom rusском perevode. / Pod red. M.P. Kulakova i M.M. Kulakova (Seriya «Sovremennaya bibleistika»). – М.: Izdatelstvo BBI, 2015. – 1856 s.
2. *Kon I.S.* Slovar po etike / Pod red. A.A. Guseynova i I.S. Kona. – 6-e izd., М.: Politizdat, 1989. – 447 s.
3. *Kramer Samyuel.* Shumeryi. Pervaya tsivilizatsiya na Zemle / Samyuel Kramer; perev. s angl. A.V.Miloserdovoy. – М.: ЗАО Tsentrpoligraf, 2002. – 384 s.
4. *Mayers D.* Sotsialnaya psihologiya / D. Mayers. – SPb.: Praym-Evroznak, 2002. – 502s.
5. *Pek Morgan Skott.* NeprotorYonnaya doroga: novaya psihologiya lyubvi, traditsionnyih tsennostey i duhovnogo razvitiya / Morgan Skott Pek; perev. V.Trilisa. – К.: "Sofiya", 1999. – 317 s.
6. *Psihologicheskiy slovar* /Pod obsch. red. A.V. Petrovskogo, M. G. Yaroshevskogo. – 2-e izd., ispr. i dop. – М.: Politizdat, 1990. – 494 s.
7. *Slovnik antichnoYi mltologYi* / Uporyad. Kozovik I.Ya., Ponomarlv O.D. – Ternopll: Navchalna kniga - Bogdan, 2006. – 312s.
8. *Slovnik ukraYinskoYi movi: v 11 tomah.* – Том 4. / [red. koleg. I. K. Bllodld (golova) ta ln.]. – К.: Naukova dumka, 1973. – 564 s.

9. *Filosofskiy slovník* / Za red. V.I.Shinkaruka. – 2. vid. I dop. – K.: Golov. red. URE, 1986. – 800 s.
10. *Freyd Z. Psihologiya besoznatelnogo: sb. proizv.* / Z. Freyd; sost. red. M.G. Yaroshevskiy. – M.: Prosveschenie, 1990. – 448 s.
11. *Fromm E. Iskusstvo lyubit. Issledovanie prirody lyubvi* / E. Fromm; perev. L. A. ChernyishYovoy. – Moskva: Pedagogika, 1990. – 160 s.
12. *Robert J. Sternberg, «A Triangular Theory of Love»*, in H. T. Reis/ C. E. Rusbult eds., *Close Relationships* (2004) p. 258

Бигун Н. И., Антонова А. А. Теоретические основы исследования чувства влюбленности как психологического феномена. Статья посвящена проблеме исследования любви и влюбленности как психологических феноменов. Авторы акцентируют внимание на разграничении этих понятий и их научном изучении; отмечают то, что интерес человечества к теме любви имеет глубокие корни и длительную историю попыток осмыслить, познать этот феномен. Отношение к нему далеко неоднозначное, даже дихотомическое: от отрицания самого факта существования любви к его превозвышению и восхвалению, как одной из самых высоких добродетелей человека, смысла его жизни. Исследованию феномена влюбленности посвящено значительное количество публикаций, но до сих пор он остается предметом острых дискуссий философов, психологов, социологов, педагогов. В статье представлены различные подходы к пониманию феномена «любовь», «влюбленности»; осуществлен обзор толкований «любовь», «влюбленности» в философских, психологических, этических словарях; охарактеризованы некоторые психологические аспекты любви.

Авторами обоснована актуальность проблемы «любовь», «влюбленности» как предмета научного поиска; указано на то, что долгое время ученые обходили своим вниманием тему любви, считая ее лишеной предмета научного поиска. Да и само понятие «любовь» считалось как слишком абстрактное, относительное, неопределенное. В частности, психологи не так давно обратили внимание на любовь как объект научного исследования. Осуществлен теоретический анализ феномена влюбленности на основе обзора особенностей его презентации в мифологии, религии, трудах философов и психологов; прослежено хронологию отношение к любви как многоаспектному явлению, пронизывающему разные стороны жизни человека.

Ключевые слова: влюбленность, любовь, чувства, переживания, эмоции, личность, ценности, потребности, влечения, психологический феномен, эмоциональная сфера, психологические аспекты любви.

Bigun N. I., Antonova A. A. Theoretical bases of a research feeling of love as psychological phenomenon. The article is devoted to a problem of a research of love and love as psychological phenomena. Authors focus attention on differentiation of these concepts and their scientific studying; notice that interest of mankind in a subject of love has deep roots and long history of attempts to comprehend, learn this phenomenon. Attitude towards him far ambiguous, even bipolar: from denial of the fact of existence of love to his rise and praise, as one of the highest virtues of the person, sense of his life. A significant amount of publications is devoted to a research of a phenomenon of love, but still it remains a subject of heated debates of philosophers, psychologists, sociologists, teachers. Various approaches to understanding of a phenomenon "love" are presented to "love" in the article; the review of interpretation "love", "lovely" in philosophical, psychological, ethical dictionaries is carried out; some psychological aspects of love are characterized.

Authors have proved relevance of a problem "love", "lovely" as a subject of scientific search; it is specified that long time scientists ignored the love subject, including her deprived of a subject of scientific search. And the concept "love" was considered as too abstract, relative, uncertain. In particular, psychologists have paid attention to love as subject to scientific research not so long ago. The theoretical analysis of a phenomenon of love on the basis of the review of features of his presentation in mythology, religion, works of philosophers and psychologists is carried out; are tracked chronology the relation to love as the multidimensional phenomenon penetrating different aspects of life of the person.

Keywords: love, lovely, feelings, experiences, emotions, personality, values, requirements, inclinations, psychological phenomenon, emotional sphere, psychological aspects of love.

Відомості про авторів:

Бігун Неля Іванівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної і консультативної психології факультету психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна;

Антонова Анна Анатоліївна – лаборант кафедри теоретичної і консультативної психології факультету психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна.

Information about the authors:

Bigun Nelia – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theoretical and Consultative Psychology of the Faculty of Psychology of the National Pedagogical University named after MP Dragomanov, Kyiv, Ukraine, nelabigun@gmail.com;

Antonova Anna – laboratory assistant of the Department of Theoretical and Consultative Psychology of the Faculty of Psychology of the National Pedagogical University of M. P. Dragomanov, Kiev, Ukraine, a.anatolevnaa12@gmail.com.

Статтю подано до друку 22.06.2017.

УДК 159.9:35

© Ю. Ю. Бойко-Бузиль, 2017

Ю. Ю. Бойко-Бузиль (м. Харків)

ГОТОВНІСТЬ КЕРІВНОЇ ЛАНКИ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ МВС УКРАЇНИ ДО САМОРОЗВИТКУ

Бойко-Бузиль Ю. Ю. Готовність керівної ланки органів і підрозділів МВС України до саморозвитку. Обґрунтовано важливість безперервного вдосконалення та роботи над собою в площині саморозвитку особистості. Подано узагальнені результати теоретичного аналізу наукових уявлень про готовність особистості до саморозвитку. Охарактеризовано сутнісні особливості поняття саморозвитку. Визначено зміст готовності в рамках двох основоположних підходів: функціонального та особистісного. Сформульовано авторський погляд на трактування саморозвитку як інтегративного утворення, що передбачає самоусвідомлену та самоконтрольовану активність особистості на шляху до самовдосконалення.

Розкрито зміст та методику емпіричного дослідження готовності до саморозвитку на прикладі співробітників органів і підрозділів МВС України. Схарактеризовано рівні сформованості (низький, середній, високий) та динаміку готовності до самопізнання, готовності